

EN EL CENTENARI DE LES OBSERVACIONS METEOROLÒGIQUES

Josep M. Codina i Vidal
Director de l'Observatori Fabra

En arribar als cent anys d'observació permanent del clima a l'Observatori Fabra, em permeto fer tres comentaris.

1er.- Com és ben conegut la sèrie climàtica de l'Observatori Fabra s'inicia el 1914, comptant naturalment anys complets. Però, com és lògic, les observacions varen començar algun temps abans. Concretament les observacions que podem dir normalitzades i publicades (en les Memòries de l'Acadèmia) es varen iniciar el 1er de setembre de 1913 (i, de fet, alguns dies abans). Foren observacions realitzades pel mateix Dr. Eduard Fontserè, que acabava d'assumir la direcció de la Secció Meteorològica i Sísmica de l'Observatori.

El Dr. Fontserè, en realitat, no era nou a la casa. Essent director de l'observatori situat a la seu de l'Acadèmia, ja a finals del segle XIX havia projectat, conjuntament amb l'arquitecte Josep Domènech i Estapà, un observatori al Tibidabo, que comprenia una part meteorològica i que no passà de projecte per manca de recursos.

Ara, ja acadèmic, pogué fer-se càrrec d'aquesta responsabilitat, posant en funcionament en les degudes condicions la Secció Meteorològica de l'observatori que feia pocs anys s'havia pogut construir. Les mesures es feien a l'esplanada nord, amb la instrumentació contrastada i amb els equips termomètrics dins de la gàbia que reunia les obligades condicions d'estructura i orientació.

La sèrie obtinguda, des d'aquest inici, es caracteritza per:

- Una llarga durada (un segle).
- Total continuïtat: observacions diàries, sense cap dia d'interrupció.
- La deguda homogeneïtat: s'han tingut en compte els canvis (mai fonamentals) en la instrumentació, com també la influència possible de certes variacions en els processos d'observació o en els mateixos observadors.
- Observacions sempre al mateix lloc, el qual i el seu entorn immediat no han experimentat canvis significatius. (No estat modificada en cap moment la naturalesa propera del sòl i la finca de l'Observatori sempre s'ha distingit per una notable vegetació)

Amb aquestes característiques, la sèrie ha permès l'estudi del clima local per part de varis investigadors. Podem mencionar, en particular, la detallada i meticulosa anàlisi que fa pocs anys va dur a terme el Dr., Manuel Puigcerver.

La temperatura mitjana anual ha presentat un augment lleugerament superior a 1°C al llarg del segle, mentre que la precipitació anual no ha manifestat cap variació significativa.

2on - El Dr. Fontserè realitzà personalment, com ja hem dit, les primeres observacions. Però és evident que al llarg d'un segle la sèrie climàtica ha conegut diferents observadors. Vull destacar-ne dos: *Gabriel Campo Cunchillos* i *Joan Blanch Sangres*.

El primer era fill del conserge de l'Observatori i, per tant, tenia la residència a l'edifici d'aquest. Apreciant les seves qualitats el Dr. Fontserè el va introduir a la

pràctica de l'observació meteorològica i Gabriel Campo va esdevenir un permanent i fidelíssim col·laborador del Dr. Fontserè en les seves tasques científiques. La seva incorporació a l'Observatori es va allargar a quasi 70 anys i, durant gran part d'aquest període, va realitzar l'observació de les 8h, única que llavors resultava factible. Podem recordar que, quan ja casat, passà a residir a la ciutat, cada dia a les 8h es trobava a l'Observatori per dur a terme l'observació, servint-se intel·ligentment del funicular tant a la pujada com a la baixada, de manera que sense retard podia començar la jornada laboral a l'Escola del Treball com cap de la Secció Administrativa. Per la tarda, a l'Acadèmia determinava, llegint les bandes dels registradors, els valors de les variables meteorològiques a diferents hores, normalitzats segons els apreciats a les 8h, i preparava la seva publicació en el Butlletí, entre altres ocupacions..

En les ocasions en les que no li era possible traslladar-se a l'Observatori, el substituïen els seus familiars (germà o neboda) que residien al centre. Estic segur que la família Campo va fer possible, amb el seu gran sentit de responsabilitat, elaborar la sèrie climàtica amb total continuïtat.

A partir de 1980, aproximadament, les circumstàncies varen permetre la realització de tres observacions completes i personals al dia (i sovint quatre). Així en Joan Blanch, mogut per un extraordinari interès i amb la seva gran meticulositat, va organitzar la recollida de dades i el seu tractament, d'acord amb les normes generals vigents. Es va entrar així en una nova etapa, que s'ha mantingut fins el present i, en alguns aspectes, s'ha perfeccionat. En Joan Blanch va estar associat a l'Observatori durant 19 anys.

Els últims temps ha estat incorporada a la Secció Meteorològica una estació automàtica, a la que se li ha donat un caràcter subsidiari.

No cal dir que els observadors actuals, que han digitalitzat tota la sèrie climàtica, asseguren amb la seva competència i dedicació la perfecta continuïtat d'aquesta sèrie.

3er - És cert, com estem recordant, que la sèrie climàtica de l'Observatori, amb començament l'any 1914, va tenir el seu origen en les observacions preparatòries que va iniciar el Dr. Fontserè el 1er de setembre de 1913. Època Fontserè.

Però convé advertir que abans, entre 1904 i 1913, s'havien efectuat també mesures meteorològiques a l'Observatori, època Comas Solà, amb aparells registradors situats al terrat oest de l'edifici. En aquells anys els recursos de que es disposava no permetien altra cosa (i ja era molt).

L'emplaçament d'aquells instruments no era correcta: la radiació reflectida per les rajoles del terrat augmentava la temperatura enregistrada i la turbulència pertorbava el valor de les precipitacions. Amb bona visió, el Dr. Fontserè, després, va mantenir en funcionament durant una dècada els registradors al terrat simultàniament a les correctes observacions realitzades a l'esplanada. En apreciar les correlacions esperem que serà possible reduir els valors proporcionats per les bandes de l'època Comas Solà a les condicions, diguem-ne, normals, amb la qual cosa es podrà allargar la sèrie climàtica per darrera, retrocedint el seu origen de 1914 a 1904.

Afortunadament les bandes enregistrades aquells primers anys s'han conservat en bon estat i actualment, gràcies a l'interès i gestions del Servei Meteorològic de Catalunya, s'està procedint a la seva digitalització. Però això és un tema que podria exposar molt millor el nostre amic Dr. Marc Prohom.

Per tant, jo no m'haig d'estendre més, tot desitjant que realment sigui possible assolir aquesta bona expectativa. Amb aquesta esperança poso punt final a les meves consideracions.